

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ АСОЦІАТИВНОЇ ІРОНІЇ В РОМАНІ АРТУРО ПЕРЕСА-РЕВЕРТЕ «ТІНЬ ОРЛА»

Статтю присвячено дослідженню лінгвістичних засобів вираження асоціативної іронії в романі іспанського автора А. Переса-Реверте «Тінь орла». Аналіз засобів відображення асоціативної іронії в горизонтальному і вертикальному контексті дає можливість з'ясувати домінуючу роль повторів, діалогічного цитування, цитації і алюзій у створенні іронічних смислів.

Ключові слова: асоціативна іронія, горизонтальний контекст, вертикальний контекст, повтори, діалогічне цитування, цитація, алюзія.

Актуальність статті зумовлено необхідністю лінгвістичного вивчення мовних засобів реалізації різних типів іронії в художньому тексті і залучення до наукового обігу нової джерельної бази – іспанського постмодерного роману.

Наукова новизна дослідження виявляється в аналізі засобів асоціативної іронії в сучасному іспанському постмодерному романі, у визначенні авторського ресурсу для реалізації іронічних смислів та авторської прагматики, у виборі фактологічного матеріалу – роману видатного іспанського автора сьогодення Артуро Переса-Реверте, літературна творчість якого вперше аналізується на терені країни.

Мета статті: дослідити і проаналізувати мовні засоби реалізації асоціативної іронії в горизонтальному і вертикальному контексті: лексичні повтори, всі види діалогічного цитування, цитації та алюзій.

Предметом дослідження є мовностильові засоби реалізації асоціативної іронії в сучасному іспанському постмодерному романі.

Об'єктом дослідження є асоціативна іронія в постмодерному романі сучасного іспанського автора А. Переса-Реверте «Тінь орла».

Термін іронія походить від грецької *eironeia*. Вперше це слово зустрічається в Трифоновій «Риториці» (I ст. до Р.Х.). Пізніші риторики розрізняють іронію як словесну фігуру (троп) і фігуру мислення (схему) [Воронцов 2001, с. 79]. Філософський потенціал іронії вперше був показаний в діалогах Платона, в яких Сократ розмовляє з людьми, які думають, що знають все, але Сократ поводить себе не як мудрець, а як неосвічена людина. Спочатку суперник насолоджується своїми «глибокими знаннями», а потім сам приходить до висновку, що його висновки не є істинними. Філософ, спостерігаючи

і слідкуючи за словами колеги, своїми питаннями підштовхує його до істини, яку той не розуміє. Виявити невігластво людини для Сократа не означає перемогу, але визнання свого власного нецтва з будь-якого питання. Визнання Сократа, що він нічого не знає, означає його впевненість у відносності системи знань. Але Сократова іронія не збереглася у своєму етичному сенсі.

Аристотель визначав іронію як судження, яке приховує в собі насмішку над тим, хто дійсно так думає. З іншого боку, Цицерон і Квінтіліан розвивали поняття іронії як літературної фігури. Для Цицерона іронія – це інструмент красномовства, для Квінтіліана – частина риторики. Сьогодні ця концепція іронії як тропа розглядається в роботах К. Кербрата-Орекіоні як явище специфічно мовне [Andrea Carolina].

Іронія – явище багатогранне, тому існує багато підходів до її вивчення. Іронію розглядають як одну з форм (або жанр) гумору, визначаючи їй місце між сатирою і пародією [Борев 1957, с. 47], як стилістичну фігуру мови, як явище вторинної номінації, «форму оцінного, критичного, емоційного освоєння дійсності» [Походня 1989, с. 32]. Крім того, іронію визначають як категорію естетичну, комунікативну, семантичну, прагматичну, семантико-прагматичну [Orecchioni 1986], етичну, як категорію тлумачення («інтерпретуючу») [Kaufert 1986]. Можна погодитися із думкою Д.С.Кауфера про те, що іронія називає такі різноманітні явища (саркастичні, трагічні, комічні, романтичні, сентиментальні і т.д.), що важко сподіватися на знаходження якогось єдиного визначення цього поняття [Kaufert 2002]. Словник іспанської мови містить такі визначення іронії: 1. *Тонкі і завульвовані глузування.* 2. *Глузливий тон твердження.* 3. *Фігура мови, яка означає протилежне тому, про що йдеться* [www.wordreference.com].

Український тлумачний словник дає таке визначення поняттю іронія: 1. *прихована насмішка, глузування, кепкування, глум.* 2. *Стилістичний засіб, коли слову або звороті надається протилежного значення з метою глузування* [www.language.br.com.ua].

Багато російських і українських лінгвістів вважають іронію як стилістичним засобом, так і категорією тексту: явна і прихована іронія [Салихова 1976], контекстуальна і текстотвірна [Каменская 2002], ситуативна і асоціативна [Походня 1989]. Зарубіжні вчені визначають verbal /dramatic irony [www.speechpathology.com], local/extended irony [Colebrook].

«Особливістю вираження іронічного смислу є наявність двох смислових планів: прихованого і наявного, а кодування і декодування іронічної інформації; внутрішнього смислу здійснюється через контекст, який дозволяє правильно зрозуміти вихідну ціннісну орієнтацію суб'єкта іронії» [Молотаева 1985, 71]. Під смислом ми розуміємо «інформацію (зміст), плинну в часі,

варіативну, суб'єктивну, значною мірою залежну від особистостей, які користуються конкретною мовою» [Бацевич 2004, 346], а під контекстом - за собою і умови виявлення тих ознак, що слугують основою іронічного смислу [Мыркин 1976]. Саме завдяки контексту читач розуміє прихований смисл іронії і декодує внутрішню інформацію. Іронічний смисл, що має імпліцитний характер, належить до підтексту, який у лінгвістиці розуміється як «паралельний смисл» [www.speechpathology.com], і саме підтекст є інтенцією автора.

Вслід за С. Походнею, ми розрізняємо іронію за способом і умовами реалізації – на ситуативну (контекстуальну) і асоціативну. Ситуативна іронія – явний, емоційно забарвлений тип іронії, що виникає внаслідок контрасту між ситуативним контекстом і прямим значенням слова, словосполучення, речення.

Асоціативна іронія – це прихований, тонкий тип іронії, де реалізація переносних значень проходить поступово, нові значення виникають градуально, тому асоціативна іронія реалізується в мегаконтексті [Походня 1989, 97]. Асоціативна іронія реалізується як у горизонтальному контексті, так і в вертикальному [Ахманова 1977, 49]. В горизонтальному контексті засобами відображення асоціативної іронії є повтори і діалогічна цитація, а у вертикальному – цитація і алюзії [Калита 2006].

Для передачі іронічних смислів Перес-Реверте використовує різні типи повторів – лексичні, синтаксичні, текстові. *«La última vez que el Ilustre había hecho esa Pregunta, en Smolensko; el general Cailloux había aconsejado “una táctica de flaqueo astuta como una zorra. Ejecutada sobre el terreno y encomendada a Cailloux su ejecución, la táctica había terminado convirtiéndose en un movimiento de retirada rápido como una liebre. Ahora, si es que aún continuaba vivo, desgradado a capitán Cailloux seguía un cursillo acelerado de tácticas de flaqueo sobre el terreno y en primera línea.”* (Пер.: Коли в останній раз Імператор ставив це питання, під Смоленськом, генерал Галька порадив **тактику по-лисячи хитромудрого охоплення супротивників з флангів. Здійснити цей задум було доручено самому генералу Гальці, але тактика по-лисячи хитромудрого охоплення перетворилася на тактику по-заячі стрімкої втечі. І ось тепер Галька, розжалуваний в капітани, якщо не загинув, проходить прискорений курс **тактики на передовій.** [Pérez-Reverte 2004, 48-49]. (Тут і далі переклад наш.)**

Для реалізації іронічного змісту автор вживає слово **táctica** в контексті **una táctica de flaqueo astuta como una zorra**, а потім це слово повторює в іншому контексті **tácticas de flaqueo sobre el terreno y en primera línea**. Введення слова **táctica** в інший контекст повністю змінює первинне значення

слова, повторна номінація посилює попередні номінації об'єкта і створює іронічний образ.

Іронія також досягається при повторі у тексті ключових слів – у нашому випадку це прізвиська – завдяки накопиченню контекстуальних емоційно-оцінних прирощень до первісного значення слова [Мыркин 1989]. В романі «Тінь орла» такими одиницями, що повторюються з першої до останньої сторінки, є Карлик (*Enano*) і Маленький (*Petit*), які поза контекстом мають нейтральне значення. У тексті ці прізвиська виступають як контекстуальні синоніми, їхні значення взаємодіють, доповнюють одне одного, створюють іронічний підтекст: великий імператор – посередність.

Крім того, у тексті зафіксовані *синтаксичні повтори*: «**Por qué lo hicimos** (*nosotros mi - I.B.*), *preguntaba el Petit Cabrón. Sin embargo; unos cuantos porqués sí tenía nuestro capitán en la punta de la lengua. Por ejemplo: porque pretendíamos largarnos y se nos fastidió el invento, Sire. Porque ya está bien de tanta gloria y tanta murga, tenemos gloria para dar y tomar, gloria por un tubo, Sire... Porque la Frans nos la trae floja y Vucencia nos la refanfinfla, Sire.» (Пер.: Чому ми це зробили, запитав Малий Придурок. Безумовно, декілька варіантів «тому» крутилося в голові нашого капітана. Наприклад: тому, що ми збиралися перейти на бік росіян, але ви розладнали наші плани, *Ваша Величність*. Або тому, що ми отримали стільки слави – аж занадто, тепер маємо стільки слави – хоч залийся... Тому що Франція нас підло використала, а ви нас просто ужили, *Ваша Величність*.) [Pérez-Reverte 2004, 150]. Кільцевий повтор підсилює іронічність фрагменту і слугує фоном для інших засобів мови. Анафора **porque** і епіфора **Sire** підсилюють перший і останній член речення, лексичні повтори *tanta* і *gloria* створюють іронічний образ, а *висхідна градація* розширює межі описуваного: від *nosotros* (ми) у першому реченні до *Francia* в останньому. Сленгові слова *Cabrón*, *refanfinfla* входять в суперечність із звертанням *Sire* і *Vucencia* (*Ваша Величність*), сприяючи виявленню істинного ставлення солдат до Наполеона.*

О.М.Калита в авторефераті визначила «найпродуктивніші моделі діалогічного цитування, за допомогою яких виникає іронічний ефект: 1. другий учасник діалогу повторює висловлення першого з метою вираження іронічного ставлення до співрозмовника або до його репліки; 2. Слова персонажа повторюються в авторському мовленні; 3. «квазіцитація» [Калита 2006, 9]. Застосувавши ці моделі до тексту Реверте, можна зазначити, що першим продуктивним засобом вираження іронії є наступна модель: *другий учасник діалогу відповідає на запитання першого, повторюючи його слова з метою вираження іронічного ставлення до співрозмовника або до його твердження*. – « ¿Qué me dice del 42 **Regimiento de Granaderos a Caballo?** – *Eso era ayer*

por la mañana, Sire. Ahora son **Granaderos a Pie** y apenas suman una compañía. - ¿Y el Tercero de **Dragones de Florencia**? - Pues, corriendo van todos, Sire – Labraguette trago saliva, señalando la dirección opuesta al campo de batalla. – **Camino de Florencia.** (Пер.: Що Ви мені скажете про 42-й кінногренадерський полк? – Цей полк був кінногренадерським вчора вранці, Ваша Величність. Тепер кінні гренадери всі піші, та й залишилися їх не більше роти. – А третій Драгунський із Флоренції? – Біжить, Ваша Величність. – Ширінка проковтнув слину і показав у бік, протилежний полю бою. – У бік Флоренції.) [Pérez-Reverte 2004, 47]. Відбувається зміна контексту повторюваних слів, і під впливом нових контекстних умов висловлювання набуває нового експресивно-оцінного значення, в даному випадку іронічного.

Друга і третя моделі діалогічного цитування співпадають із зазначеними О.М.Калитою [Калита 2006, 9], а саме: 2. Слова персонажа повторюються в авторському мовленні: “- *Llegué, vi y vencí, Sire...Respecto a lo del llegué y vi, Murat se lo había apropiado de un libro de estampas de sus hijos...*” [Pérez-Reverte 2004, 128]. (Пер.: *Прийшов, побачив, переміг, Ваша Величність... Що стосується прийшов і побачив, Мюрат це запозичив із ілюстрованої книжки своїх дітей...*). Іронія в цьому прикладі утворюється завдяки інтонаційному контрасту між прямою мовою персонажа і словами автора – за емоційно піднесеними словами персонажа іде нейтральна інтонація – в авторському висловлюванні бракує слова *переміг*, отже, цитату трансформовано, первинний смисл афоризму змінено на протилежний, тобто іронічний. 3. Використання невластиво-прямої мови для відтворення думок або слів персонажів [Калита 2006, 9]: “*Total, que el sargento Ortega intenta explicarle que nos rendimos; pero el otro dice algo de que los Rudolfkovski mueren pero no se rinden. Ortega que es un buenazo; intenta explicarle pacientemente que no; mister; quienes nos rendimos somos nosotros; aquí; espanolski tovarich a ver si enteras. Napoleon kaput; nosotros querer ir a España; capito?*» (Пер.: *Отже, сержант Ортега почав розтлумачувати цьому типу, що ми здаємося, а той заторохтів у відповідь, що Рудольфковські вмирають, але не здаються. Ортега, людина не зла, йому роз'яснює дуже терпляче і дохідливо, що це – помилка, саме ми здаємося, еспанський товариш, що Наполеон капут, ми додому хочемо, в Іспанію, зрозумів?*) [Pérez-Reverte 2004, 110]. Автор часто пародує персонажів, наслідуючи мовну поведінку і менталітет народів, що беруть участь у війні.

У вертикальному контексті асоціативна іронія реалізується за допомогою алюзій і цитат [Калита 2006, 9]: «*El caso es que Murat había bajado a la boca de infierno y ahora estaba de regreso, con un manojo de banderas rusas como trofeo.- Llegué, vi y vencí, Sire*» (Пер.: *Маршал Мюрат спустився в пащу пе-*

кла, а нині повертається, везучи оберемок російських трофейних прапорів . – Прийшов, побачив, переміг, Ваша Величність.) [Pérez-Reverte 2004, 127 – 128]. Слова Юлія Цезаря, за допомогою яких Цезар проголосив Сенату про швидкість своєї перемоги, сказані Мюратом, є дужі дивними і недоречними, оскільки кампанія Наполеона 1812 року провалилася.

Щоб декодувати асоціативну іронію у вертикальному контексті, треба мати фонові знання [Походня 1989], оскільки денотатом цитат і алюзій можуть бути саме позатекстові елементи [Калита 2006]. Основним джерелом алюзій, які автор використовує в романі «Тінь орла», є мистецтво, література та історія. Алюзії в романі реалізуються через антропоніми і назви історичних подій. Антропоніми, а саме імена письменників, громадських і культурних діячів, літературні персонажі –продуктивий засіб вираження алюзій в романі «Тінь орла»: *“Y los oficiales tres cuartos de lo mismo: cómo lo lleva, conde Nicolai, bien, gracias. Estaba yo acordándome de aquella velada en San Petersburgo, en casa de Ana Pavlovna, junto a la princesa Bolkonskaia. Exquisito caviar, vive Dios. Lástima de inactividad, Boris, aquí toda la mañana con nuestros artilleros haciendo el trabajo y nosotros mano sobre mano, sin poder cubrirnos de gloria. A ver como delante vuelvo yo a San Petersburgo sin un brazo en cabestrillo, o un heroico vendaje en torno a la cabeza para lucir en el palacio de la gran duquesa Catalina.»* (Пер.: *Офіцери розмовляли про своє: як справи, граф Микола, добре, дякую. Я все згадую, як на останньому балу, у Ганни Павлівни, я танцював з княгинєю Болконською. Чудова ікра, слава Богу, шкода, що сьогодні артилерія робить за нас роботу, а ми сидимо, склавши руки і не можемо навіть відзначитися в бою. А як гарно було б з'явитися у палаці великої княгині Катерини з пов'язкою на лобі або з рукою на перев'язі, щоб усіх затьмарити...)* [Pérez-Reverte 2004, 104 – 105].

Артуро Перес-Реверте використовує власні імена Миколи Ростова, Ганни Павлівни Шерер, княгині Болконської – героїв твору російського письменника Льва Толстого «Війна і мир». Іронія виникає завдяки несподіваній асоціації. Толстой присвятив свій роман також подіям вторгнення армії Наполеона в Росію, але російських солдат і офіцерів він описував як героїв і захисників російської землі. Згадування цих імен в заниженому контексті є дуже цікавим і несподіваним, тому що герої «Війни і миру» перетворюються на антигероїв. Ми стикаємося з іронією.

Історичні події також складають основу іронічних алюзій в тексті Артуро Переса-Реверта : *«Ahora tengo entendido que allí nadie recuerda que haya habido nunca un campo de prisioneros españoles en Hamburgo, y es que los Fritz son estupendos para el paso de la oca, pero andan siempre fatal de memoria»* (Пер.: *Тепер зрозуміло, що ніхто з німців не пам'ятає, що в Гамбурзі моді*

був табір іспанських військовополонених: фріци великі майстри ходити гусячим кроком, а коли що – починаються у них провали в пам'яті.) [Pérez-Reverte 2004, 38]. Як можна зрозуміти зі слів автора, мова йде про Першу Світову війну, яку розв'язала Німеччина зі своїми союзниками. Німеччина зазнала поразки, але через 15 років розв'язала нову, Другу Світову війну, забувши про результати Першої.

Підбиваючи підсумок нашому дослідженню, можна зробити такі висновки:

1. В романі «Тінь орла» ми розрізняємо ситуативну і асоціативну іронію.
2. Асоціативна іронія реалізується в мегаконтексті, який обіймає вертикальний і горизонтальний контекст.
3. Лексичні і стилістичні засоби (лексичні, синтаксичні повтори та тематичні повтори на рівні тексту і різні види діалогічного цитування) є формотворчою базою створення асоціативної іронії на рівні горизонтального контексту.
4. На рівні вертикального контексту іронія актуалізується через мистецькі і історичні алюзії і реалізується через цитати, що потребує від реципієнта підготовки та певних фонових знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Ахманова О.С.* Вертикальный контекст как филологическая проблема / О.С. Ахманова // Вопросы языкознания, 1977, №3. – с. 47-55.
2. *Бацевич Ф.* Смысл: сутьность и сферы вияву в мові. Вісник Львівського ун-ту. Серія філол., 2004. Вип. 34. Ч. 1. – с. 346).
3. *Борев Ю.Б.* О комическом. М.: Искусство, 1957. – 232 с.
4. *Вроонцов Б.Н.* Авторские окказионализмы как способ реализации игровой функции языка / Б.Н.Воронцов // Лингвистические исследования. К 75-летию профессора В.Г.Гака. – Дубна: Феникс, 2001. – с. 79-85.
5. *Калита О.М.* Лінгвістична сутність іронії та семантичні механізми формування іронічного смислу / Оксана Калита // Українська мова, 2006, №2. – с. 67-74.
6. *Калита О.М.* Мовні засоби вираження іронії в сучасній українській малій прозі: Дис. Канд. філол. наук.: 10.02.01/ Національний педаг. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 220 арк.
7. *Каменская Ю.В.* Интертекстуальные включения как средство актуализации текстообразующей иронии в раннем творчестве А.П.Чехова/Ю.В.Каменская // Проблема литературного диалога: сб. науч. трудов. – Саратов: изд-во Лаганова В.Л., 2002. – с. 90-96.
8. *Молотаева Н.В.* Роль семантического повтора в передаче информации художественного текста // Русское языкознание. – Киев, 1985. – С.92-95.
9. *Мыркин В.Л.* Текст, подтекст и контекст / В.Л. Мыркин // ВЯ, 1976, №2. – с. 86-93.
10. *Походня С.И.* Языковые виды и средства реализации иронии. / С.И.Походня. – Киев: Наукова думка, 1989. – 128 с.

11. Салихова Н.К. Языковая природа и функциональная характеристика стилистического приема иронии: автореф. дис... канд. филол. наук. – М, 1976. – 24 с.
12. Усачева Н.И. Подтекст в коротком рассказе (на материале немецкой литературы) / Н.И.Усачева //Анализ стилей зарубежной художественной и научной литературы // Межвуз. Сб. – Л.: Ленингр. ун-т, 1982, Вып.3. – с.77-84.
13. Andrea Carolina. La ironía como recurso argumentativo-persuasivo en el discurso político de la prensa escrita. // Revista de la facultad de Filosofía y Humanidades, Universidad de Chile. <http://www.revistas.uchile.cl/index.php/RCH/article/view/5957/5824>
14. Colebrook Claire. Irony/ <http://www.englit.ed.ac.uk/studying/2004-2005/cmcirony.htm>. . 15. Kauffer; D.S. Ironía, forma interpretacyina i teoría znaczenia// Ironia slovo /obraz terytoria. Archiwum przekladow “Pamietnika Lierakiego” pod redakcja. Michala Glowinskiego. – Gdansk, 2002.
16. Kauffer; D.S. Ironia, forma interpretacyina i teoría znaczenia // Pametnik Literacki LXXVII, 1986. z.1.
17. Orecchioni K. Ironia jako trop // Pametnik Literacki LXXVII, 1986. z.1.
18. VERBAL IRONY. CRITICAL CONCEPTS. <http://www.speechpathology.com/articles/arcdisp.asp&id=rus>
19. <http://www.language.br.com.ua>.
20. <http://www.wordreference.com/es/en/frames.asp?es.=ironía>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Pérez-Reverte A. La sombra del águila. – Madrid: Santillana Ediciones Generales, S.L., 2004. – 174 p.

Бойченко И.Ф., ст.препод.,
НПУ имени М.П. Драгоманова

Лингвистические средства выражения ассоциативной иронии в романе Артуро Переса-Реверте «Тень орла»

Статья посвящена изучению лингвистических средств выражения ассоциативной иронии в романе испанского автора А. Переса-Реверте «Тень орла». Анализ средств выражения ассоциативной иронии в горизонтальном и вертикальном контексте дает возможность выявить доминирующую повторов, диалогического цитирования, цитации и аллюзий в создании иронических смыслов.

Ключевые слова: ассоциативная ирония, горизонтальный контекст, вертикальный контекст, повторы, диалогическое цитирование, цитация, аллюзия.

Boychenko I.F., senior lecturer
National Pedagogical University M.P. Dragomanov

Languages ways of expression of associative irony in the Arturo Perez-Reverte's novel “The Shadow of the Eagle”

The article is dedicated to the research of the language ways of expression of associative irony in the novel “The Shadow of the Eagle» by the Spanish author A. Perez-Reverte. There

were analyzed the language ways of expression of associative irony in the horizontal and vertical context and was determined the dominant role of repeats, dialogical quotations, citations, allusions in the creating of an ironic sense.

Key words: *associative irony, horizontal context, vertical context, repeats, dialogical quotation, citation, allusion.*

УДК 81`27+81`42

Борисенко Н. Д., к. філол. н., доц.,
Житомирський державний університет

КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА ПЕРСОНАЖІВ БРИТАНСЬКОЇ ДРАМИ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена аналізу комунікативної поведінки персонажів британської драми. Досліджується специфіка комунікативної поведінки, її залежність від соціально-статусних характеристик мовця та слухача. Розглядаються особливості реалізації окремих мовних та мовленнєвих засобів, що зумовлюються соціальними параметрами персонажа.

Ключові слова: *комунікативна поведінка, соціальний статус, соціальна роль.*

У сучасних лінгвістичних розвідках незмінним залишається інтерес до комунікативної взаємодії, під час якої забезпечуються необхідні для життя суспільства як єдиного цілого інформаційні зв'язки [Сусов 2009, 66]. З іншого боку, важливою характеристикою мови як комунікативного феномену є її органічна вбудованість у ситуацію спілкування [Карасик 2009, 264]. Різноманітні моделі спілкування по різному структурують процес спілкування [див., напр., Селіванова 2008, 573-593]. Проте всі дослідники схиляються до виділення адресанта та адресата повідомлення та врахування їх характеристик, що відображає антропологічний фокус лінгвістики як науки [Карасик 2009, 268].

Дослідження комунікації тісно пов'язане з аналізом комунікативної поведінки людини. Введене в обіг американськими біхевіористами [Malinovski 1964, 63-65], поняття зазнало суттєвої еволюції в працях російських психолінгвістів [Тарасов 1974, 160-161], соціолінгвістів [Беликов Крысин 2001, 43], лінгвостилістів [Винокур 1993, 30], представників когнітивної [Кибрик 1997, 94] та прагматичної лінгвістики [Протасова 1999, 143]. Сучасні розвідки направлені на аналіз реалізації в комунікативній поведінці особливостей комунікативної свідомості мовця [Тахтарова 2007, 89-90]; співвідношення між стереотипами поведінки та комунікативною поведінкою [Красных 2003,